

# EKŞİ SÖZLÜK'TE NEFRET SÖYLEMİ: İKLİM AKTİVİSTİ GRETA THUNBERG ÖRNEĞİ

Selçuk ÇETİN\*

## HATE SPEECH IN EKŞİ SÖZLÜK: THE CASE OF CLIMATE ACTIVIST GRETA THUNBERG

### Özet

Genel olarak çevre hareketi ve özelinde iklim aktivizmi içinde bulunduğumuz çağın en önemli toplumsal hareketlerinden birisini oluşturmaktadır. Greta Thunberg, her cuma okulu gitmeyi reddederek İsveç Parlamentosu önünde elinde taşıdığı pankartla iklim krizine dikkat çekmek istemiş, sivil itaatsizliğin özgün örneklerinden birisini sergilemiştir. Başlangıçta tek başına yürüttüğü bu eylemler zamanla kitleselleşerek milyonu aşkın gencin küresel hareketine dönüşmüştür. Bu çalışma, Ekşi Sözlük'te bir iklim aktivisti olan Greta Thunberg'e yönelik üretilen nefret söylemine odaklanmaktadır. Bu amaçla Greta Thunberg başlığındaki yorumlar incelenerek söylem çözümlemesi yapılmıştır. Kuşkusuz Thunberg'in söylediklerini veya yaptıklarını eleştirmek veya desteklemediğini beyan etmek bir sorun teşkil etmemektedir. Bu nedenle çalışmada bu tür görüşler elbette nefret söylemi içerisinde değerlendirilmemiştir. Fakat Thunberg hakkında yazılanlara bakıldığında bu tür yorumların oldukça az olduğu görülmektedir. Thunberg'e yönelik üretilen argümanlar komplo kültürünün bir tezahürü olmakta böylece dikkat çekmeye çalıştığı iklim krizi gölgelenmektedir. Bu çalışma, iklim krizi üzerinden kadınlara yönelik ayrımcı söylemlerin kolaylıkla üretilebildiğini de göstermiştir. Ayrıca, Greta Thunberg'in Asperger Sendromlu oluşu üzerinden çeşitli fiziksel, zihinsel, bedensel engeli bulunan insanlar damgalanabilmekte, nefretin nesnesi olabilmektedir. Bu nedenle Ekşi Sözlük'te Greta Thunberg'e yönelik nefret söylemi özelinde bu gruplara yönelik nefret söylemlerinin de açığa çıkarılması amaçlanmıştır. Bununla birlikte Greta Thunberg başlığı altında yapılan yorumlar, küresel olarak insanlığın karşı karşıya olduğu en büyük tehlike olarak gösterilen "iklim krizi" hakkında toplumumuzda var olan duyarsızlığı ve bilgisizliği göstermesi açısından önemlidir. Çalışmada, nefret söylemine karşı farkındalığın artırılması, yeni medya ortamlarında bu gibi söylemlere karşı nasıl mücadele edilebileceğine yönelik strateji ve önerilere de yer verilmiştir.

**Anahtar sözcükler:** Çevrecilik, iklim krizi, Greta Thunberg, yeni medya, nefret söylemi

### Abstract

Ecological movements and climate activism in particular is one of the most important social movements of the current era. Greta Thunberg has refused to go to school on Fridays, taking a stand in front of the Swedish Parliament with a sign protesting the climate crisis, thus presenting an original example of civil disobedience. This standalone protest has evolved in time into a global movement in which over a million teenagers have participated. This study focuses on the hate speech directed towards the climate activist Greta Thunberg on Ekşi Sözlük, and conducts a discourse analysis of the entries under "Greta Thunberg" on the platform. Obviously, no issue can be taken with criticizing Greta Thunberg or withholding support from her acts or proclamations. Hence, such critical entries is not addressed as hate speech for the purposes of this study. However, entries of this kind make up a smaller portion of the comments about Greta Thunberg. The arguments against Thunberg display elements of conspiracy theories, overshadowing the climate crisis she is trying to call attention to. The study shows that a discriminatory discourse against women is produced even through the issue of climate crisis. Moreover, the fact that Greta Thunberg has Asperger's Syndrome can be used to sustain a discriminatory discourse directed towards people with physical or mental disabilities, subjecting these people to hate in online platforms. Thus, the study aims to reveal such instances of hate speech through the case of hate speech generated in Greta Thunberg entries on Ekşi Sözlük. Also, the comments in these entries reveal the insensitivity and disinformation in our society about the global danger posed against humanity by climate crisis. The study also includes stratagems and suggestions concerning how to raise awareness about hate speech and how to deal with discriminatory discourse on new media.

**Key words:** Environmentalism, climate crisis, Greta Thunberg, new media, hate speech

\*Dr. Öğretim Üyesi, Yozgat Bozok Üniversitesi, İletişim Bilimleri Bölümü, selcuk.cetin@yobu.edu.tr, Orcid: 0000-0002-2110-0874

## Giriş

Endüstri devrimi sonrasında fosil yakıtlara olan bağımlılık, toplumlarımızın bir gerçekliği olmuştur. Sürekli ekonomik büyüme iştiağının olumlanması ve bu büyümenin itici ve en temel kaynağının fosil yakıtlar oluşu, küresel ekolojik krizi meydana getirmiştir. Temelde petrol, kömür ve doğalgaz kullanımı yeryüzünün ısınmasına, buzulların erimesine dünyanın farklı coğrafyalarında susuzluk, kuraklık gibi sorunların sökün etmesine neden olmuştur. Yeryüzünde yaşayan tüm insanları bir bütün olarak düşündüğümüzde "mevcut ayak izinin 22 hektar olduğu ancak dünyanın doğal taşıma kapasitesinin kişi başına 16 hektar olduğu" (Madra, 2007: xxii) gerçeği ile karşı karşıyayız. Esasında küresel iklim krizinin tam ortasında bulunuyoruz. Bugün iklim krizinin bir gerçeklik olduğu bilim insanlarınca şüpheye yer bırakmayacak şekilde ortaya konulmuştur. Temel sebebi de insanlığın yeryüzündeki faaliyetleridir. Bu kriz, çözüme kavuşturulmaz ise 6. büyük kitlesel yok oluş bir başka ifadeyle antroposen çağı başlamış olacaktır. İşte bu nedende 21. yüzyılda toplumsal hareketler repertuarına çevrecilik damgasını vurmaktadır. Özellikle iklim krizi günümüzde çevreciliğin en görünür veçhesidir.

Bu çalışma, temelde iklim krizini irdeleyen bir araştırma değildir. Ancak içinde bulunduğumuz dönemin en yakıcı meselesi olan bu soruna karşı harekete geçen genç kuşağın anlatmaya çalıştıklarının göz ardı edilerek nasıl kolaylıkla nefret söylemi üretimine maruz kalabildiklerini Greta Thunberg örneği üzerinden irdelemektir.

Çalışmada öncelikle iklim krizi ve Greta Thunberg'in öncülük ettiği toplumsal hareket kısaca ele alınacaktır. Sonrasında medyanın nefret üretimindeki rolü ve özellikle toplumsal yaşamın ayrılmaz bir parçası haline gelen yeni medya ortamlarında ve özellikle Ekşi Sözlükte nefret söylemi üzerinde durulacaktır. Son kısımda ise sözlükteki Greta Thunberg üzerine üretilen nefret söylemi serimlenecek, nefret söylemine karşı mücadele stratejileri ve önerilere yer verilecektir.

## İklim Krizi ve Greta Thunberg

Son yıllarda iklim krizi genel kamuoyunun

gündemine girmeye başlamıştır. Artık insanlar iklim krizini büyük bir tehdit olarak görmektedir (Giddens, 2013: 13) Kavramsal olarak iklim değişikliği, küresel ısınma gibi ifadeler, içerisinde küçük de olsa pozitif bir anlam (değişimin olumlu olabilmesi gibi) barındırabilmektedir. Bu nedenle bu çalışmada iklim krizi söylemi bilinçli olarak tercih edilmiştir. Kriz sözcüğü, içinde ve de şu anda bulunan durumun vahametini göstermesi açısından önemlidir. Yeryüzü ısınıyor ve bu sorunun tam ortasında bulunuyoruz. Öyle ki, iklim krizi, bugün bilimsel olarak ispatlanmıştır. Bu konudaki en geniş kapsamlı araştırmalar 1988 yılından bu yana Birleşmiş Milletler (BM) çatısı altında yer alan Hükümetlerarası İklim Değişikliği Raporu (IPCC) ile ortaya konulmaktadır (Castells, 2016: 349). IPCC'nin yayınladığı raporlarda iklim krizinin tartışmasız olduğu ve temel sebebinin de insan faaliyetlerinden kaynaklandığı vurgulanmıştır. Bu raporu hazırlayan bilim insanları hükümetlere tavsiyelerde bulunmaktadır ve raporun yayınlanması hükümetlerin de onayı ile gerçekleşmektedir. Ekonomisi petrol gibi fosil yakıtlara bağımlı olan ülkeler göz önünde bulundurulduğunda raporun bulgularının işaret ettiği sorunun derecesi daha iyi anlaşılacaktır. Raporda, sanayi devrimi dönemi öncesine göre ısınmanın 1.5 °C artması ihtimalinin büyük ölçüde olası olduğu ve bu nedenle de acilen önlemlerin alınması gerektiği belirtilmektedir (Kurnaz, 2019: 190). İklim krizinin temel kaynağı fosil yakıtların kullanımı ile ortaya çıkan karbon dioksit ve diğer sera etkisi yapan gazların salımıdır. Kömür, petrol ve doğalgaza karşı alternatif enerji politikalarının uygulamaya geçirilmesi başat bir unsur olarak görülmektedir (Çetin, 2022: 187-188). Fosil yakıtlar ve onlarla ilişkili olarak endüstriyel tarım ve hayvancılık politikaları ile bir bütün halinde değerlendirildiğinde insanlığın içinde bulunduğu durum bir tür uygarlık krizi olarak değerlendirilebilir. Dolayısıyla bu yüzyılın en önemli toplumsal hareketlerinden birisini çevrecilik ve çevrecilik özelinde iklim aktivizmi oluşturmaktadır. İşte Greta ve arkadaşları bu krize dikkat çekmeye çalışmakta ve siyaset yapıcılarını uyarmaktadır.

Greta Thunberg, 2003 yılında doğmuş ve Ağustos 2018'de İsveç'te iklim krizine dikkat çekmek amacıyla başlattığı eylemleri

ile bilinen Asperger Sendromlu<sup>1</sup> bir gençtir. Her hafta Cuma günü okula gitmeyi reddetmiş ve İsveç Parlamentosu önünde iklim krizine dikkat çekmek istemiştir. Başlangıçta tek başına yürüttüğü sivil itaatsizlik eylemi zamanla kamuoyu tarafından fark edilmiş ve kitleselleşmeye başlamıştır. Bugün bir milyondan fazla öğrencinin tüm dünyada yürüttüğü küresel hareketin ilk nüveleri Thunberg tarafından atılmıştır. Bu küresel hareket günümüzde Fridays For Future olarak bilinmektedir. Hareket, hiçbir siyasi ya da ticari örgütle ilişkisi bulunmadığını bağımsız bir hareket olduğunu vurgulamaktadır. Amacını ise şu şekilde ifade etmektedir: "Politika yapıcılar üzerinde ahlaki baskı oluşturmak, bilim insanlarını dinlemelerini sağlamak ve ardından küresel ısınmayı sınırlandırmak için güçlü adımlar atmak" ("Fridays For Future", t.y.). Hareketin üç temel talebi bulunmaktadır:

Küresel sıcaklık artışının sanayi öncesi seviyelere kıyasla 1,5 °C'nin altında tutulması,  
İklim adaleti ve eşitliğinin sağlanması,  
Bilimin dinlenmesi.

Thunberg 2018 yılı Aralık ayında gerçekleşen COP24<sup>2</sup>'den bu yana pek çok uluslararası konferans ve zirvede dikkat çekici konuşmalar yapmıştır. Başlattığı bu hareket ile Nobel Barış Ödülü'ne aday gösterilmiştir (Thunberg, 2021: 4). En dikkat çekici konuşmasını ise 2019 yılındaki BM İklim Zirvesi'nde yapmıştır. Bu konuşması diğer konuşmalarından farklı olarak duygusal retorisi ön plana çıkan, iklim krizi konusunda harekete geçmeyen dünya liderlerini hedef alan ve "nasıl cüret edersiniz" vurgusu ön plana çıkan bir konuşmadır (Cargill, 2019). Bu konuşmasına dünya liderlerine "gözümüz üzerinizde" diyerek başlamıştır. Hayallerinin ve çocukluğunun çalındığını, okyanusun diğer tarafında okulunda olması gerekirken liderlerin gençlerden umut bekliyor oluşunu sorgulamıştır. Bilimin iklim krizi karşısında ortaya koyduğu verilerin dikkate alınmadığı ve bu konuda harekete geçilmediğini vurgulayarak gençliğin bu ihanetin farkında olduğunu ve uyanmaya başladığını

<sup>1</sup> Greta'nın Asperger Sendromlu bir birey olmasını vurgulama ihtiyacı hissettik. Zira Greta'ya yönelik olarak siber ortamlarda hem dünyada hem Türkiye'de hem de bu çalışmanın bulgularında görüleceği üzere yoğun bir şekilde nefret söylemi üretilmiştir. Hatta Greta'nın kendisi de bu durumun farkında olup Aspergerli kimliğine yönelik siber ortamlarda üretilen söylemlere karşı kendi tanıtım yazısında "Aspergerli aktivist" olduğunu vurgulamaktadır.

<sup>2</sup> 2018 Birleşmiş Milletler İklim Değişliği Konferansı – Katowice/Polonya

belirtmiştir ("Greta Thunberg Tells", 2019). Greta ve yaşadığı ülke İsveç pek çok açıdan "şanslı bir coğrafya" olarak görülebilir. Hatta Greta yaptığı konuşmada "hayallerimi çaldınız" derken kendisinin "şanslı bir çocuk" olduğunu ancak insanların, ekosistemlerin yok oluşunu karşısında siyasetçilerin kayıtsızlığını vurgulamak istemektedir. Thunberg ve kuşağının başlattığı iklim aktivizmini genel hatlarıyla bu şekilde özetlemek mümkündür. Çalışmanın devam eden kısmında nefret söylemine yol açan kuramsal yaklaşım ortaya konulacaktır.

### Nefret Söylemi ve Medya

Nefret söylemi ile ilgili literatürde çok geniş kapsamlı tanımlamaların olduğunu söylemek mümkündür. Yapılan tanımlamalar, egemen toplumsal normların "dışında" olan her kesimin nefret söylemine maruz kalabileceğini göstermektedir. Bir toplumda, ırk, cinsiyet, milliyet, etnik köken gibi ayırt edici özelliklere haiz olan her kişi veya grup nefret söylemine uğrayabilir. Dahası bu durum nefret teşvik edilebilir, kışkırtılabilir ya da tahrik edilebilir (Parekh, 2012: 40). Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin 1997 yılında aldığı Tavsiye Kararı'nda nefret söylemi şöyle tanımlanmaktadır (Weber, 2009: 3):

İrkçi nefret, yabancı düşmanlığı, antisemitizm veya hoşgörüsüzlük ifade eden, saldırgan milliyetçilik de dâhil olmak üzere, hoşgörüsüzlüğe dayalı diğer nefret biçimlerini yayan, teşvik eden, savunan ya da haklı gösteren her tür ifade biçimidir.

Buna göre: "nefret söyleminin ortaya çıkmasında, kendinden/biz olarak kurulan aidiyetten, farklı olana yönelik üretilen veya kurgulanan olumsuz etiketlemeler, stereotipler, önyargılar ve ayrımcılık uygulamaları rol oynar" (Binark & Çomu, 2011). Önyargılar, ötekileri bireysel olarak değil grup aidiyetleri üzerinden değerlendiren bir tutuma işaret eder (Göregenli, 2013: 26). Geleneksel medyadaki nefret söylemine bakıldığında bu medyanın yapısı itibarıyla onu yeni medyadaki nefret söyleminden ayıran iki önemli özelliği bulun-

maktadır. Bunlardan ilki, geleneksel medyada üretimin mesleki profesyonellerce ve çeşitli etik kodlarla yapılıyor olmasıdır. İkincisi ise hem birinci özellikle bağlantılı olarak öncelikle bu profesyonellerin bir özdenetiminden geçmesi, hem de burada oluşturulan içeriğin denetlenebilir sayıda olmasından dolayı yeni medyaya göre bu alanın denetlenme imkanının daha fazla olmasıdır. Buna karşın yeni medyanın her kullanıcıya içerik üretme, yorum ya da paylaşım yapma gibi olanaklar tanıyan özellikleri ve burada oluşturulan içeriğin fazlalığı nedeniyle yeni medyada daha yoğun ve daha denetimsiz bir nefret söyleminden bahsedilebilmektedir (Binark,2010; Dirini,2010; Çomu,2010). Çünkü, yeni medya denildiğinde geleneksel medyadaki içeriği de kapsayan ama buna ek olarak bu içeriğe yapılan okur yorumlarını, video paylaşım ağlarını, sözlükleri, blogları ve sosyal medya platformlarını da içine alan oldukça geniş bir mecradan bahsedilmektedir.

Geleneksel medya denetçilerini aradan kaldırarak mesajların daha hızlı ve daha çok kişiye ulaşmasını sağlayan internet ve sosyal medya bu yönüyle, ayrımcı ve nefret içerikli görüşler besleyen kişilere, kısıtlamalardan kurtularak düşüncelerini doğrulama ve benzer düşüncede olan kişilerle iletişime geçme imkânı tanımaktadır (Brown ve Livingston, 2021: 176). Başka bir deyişle internetin her türlü kullanıcı türevli içerik üretimine izin veren yapısı ve kullanıcı sayısına paralel olarak yoğun bir içerik üretimine sahip olması yukarıda da değinildiği gibi bu platformların denetlenmesini zorlaştırmakta ve nefret söylemlerinin yayılma alanını ve hızını artırmaktadır. İnternet ve sosyal medyada nefret söylemini kolaylaştıran bir diğer unsur ise anonimlik (Çomu,2010). Kullanıcılar, özellikle Twitter gibi sosyal medya platformlarında ve sözlüklerde kendi kimliklerini gizleyerek anonim bir kimlik oluşturmaktadır ve bu da bu kullanıcıların düşüncelerini daha açık ve sansürsüz bir şekilde ifade etmelerine zemin hazırlamaktadır.

Bununla birlikte nefret söylemi medya veya yeni medya nedeniyle oluşmaz. Çünkü Brown ve Livingston'un söylediği gibi (2021: 177), "çevrimiçi içerikler, belirli bir bağlam içinde kökleşmiş olan hâkim anlatılar, uzun süredir devam eden karşılıklı rahatsızlıklar,

gruplar arası ayrışmalar ve çatışmalardan beslenir, bunları pekiştirir, hatta körükler". Başka bir deyişle internet veya sosyal medya nefret söylemini yaygınlaştırır, yayılımını kolaylaştırır fakat nefret söyleminin kaynağı değildir. Çünkü nefret söyleminin asıl kaynağı toplumdur. Fakat günlük hayatımızda birebir deneyimlemediğimiz olayların ve birbir ilişki kurmadığımız insan veya toplumsal grupların bilgisine medya dolayısıyla sahip olduğumuz için, medya bu olay veya toplumsal gruplara karşı olan yargılarımızı ve bakış açımızı belirler. Medya, gerçekliğin farklı tanımlarını inşa eder ve bu temsiller bireyler tarafından içselleştirilir (Van Dijk,1999). Medya, her tür metnin dolaşıma sokulduğu yer olarak, ayrımcı söylemin üretilmesi ve dolaşıma sokulması açısından önemli bir işlev görür (Van Dijk, 2010). Nefret söylemi türleri, hedef aldığı gruba göre; "siyasal, kadınlara yönelik, yabancılara ve göçmenlere yönelik, cinsel kimlik temelli, inanç ve mezhep temelli, engellilere ve çeşitli hastalıklara yönelik" şeklinde altı başlık altında gruplandırılmaktadır (Binark ve Çomu, 2012). Siyasal nefret söylemi; siyasal bir düşünceyi ve bu düşüncenin takipçilerini hedef alan bir nefret söylemidir. Kadına yönelik nefret söylemi temelde kadınların aşağılanması, ikincilleştirilmesi ve cinsiyetçi ifadelerin kullanılmasıdır. Yabancılara yönelik nefret söylemi, ırkçılıktan beslenmekte ve farklı milletleri "düşman" olarak nitelendirmektedir. Cinsel kimlik temelli nefret söylemi, heteroseksüel cinsel kimlik dışındaki kimliklere sahip kişilikleri hedef alır. İnanç ve mezhep temelli nefret söylemi farklı din ve mezheplere yönelik olarak üretilmektedir. Engellilere ve çeşitli hastalıklara yönelik nefret söylemi ise zihinsel ve fiziksel engelliler veya bazı hastalıklara sahip kişilere yönelik olarak üretilmektedir (Binark ve Çomu, 2012).

Nefret söylemiyle ilgili olarak yapılan çalışmalar, nefret söyleminin genellikle tek bir kategoride yapılmadığını ortaya koymaktadır. Örneğin yabancılara yönelik olarak üretilmiş bir nefret söylemi aynı zamanda cinsel kimlik temelli bir nefret söylemi de içerebilmektedir. Hatta çoğunlukla bir nefret söylemi aynı anda birden fazla grubu hedef almaktadır (Binark ve Çomu, 2013: 208-209). Çalışmada da Greta Thunberg başlığında yapılan çoğu yorumun, aynı zamanda birkaç nefret söylemi türünü bir arada barındırdığı görülmüştür.

Nefret söylemi ile ilintili olarak bazen ifade hürriyetinin sınırlandırıldığı dile getirilebilmektedir. Oysa ki, nefret söylemi "eşit özerklik ve kamusal siyasi müzakerenin prensiplerine ters düştüğü gibi onu ihlal de etmektedir" (Badamchi, 2015) özellikle bir toplumunda dezavantajlı konumda bulunan kesimlerinin halihazırda seslerinin bastırılıyor oluşu, nefret söyleminin yaygınlaşmasıyla görünmez grupları daha da görünmez hale büründürülebilir (Karan, 2012: 82) Bu durum da demokratik ve çoğulcu toplumun sürdürülebilirliği açısından nefret söyleminin ifade hürriyeti kapsamında değerlendirilemeyeceği sonucunu çıkarmamızı sağlayabilir.

Nefret söyleminin şiddetle de yakın bir ilişkisi vardır. Ancak şiddet, kavramsal olarak açıklanması zor olan bir konudur. Şiddet denince insanların aklına büyük ölçüde fiziksel bir gücün bir başkası üzerinde uyguladığı etki akla gelmektedir. Oysaki, şiddetin fiziksel olduğu kadar psikolojik, cinsel, duygusal, ekonomik ve siber uzam aracılığı ile üretilen veçheleri olabilir. Bu nedenle şiddete maruz kalan, egemen olan karşısında değersizleşir, ikincilleşir. Tanıl Bora, söylem-şiddet ilişkisini Foucault'nun kavramsal çerçevesi içerisinde ele alarak söylemin bizzat şiddet uyguladığını ifade etmektedir. Burada söylemin içerdiği veya aracılık ettiği bir şiddetten değil, söylemin kendisinin şiddetinden bahsetmektedir (Bora, 2021: 15). Söylemin "dil içinde kodlanan toplumsal kökenli bir ideoloji" (Inceoğlu ve Sözeri, 2012: 23) olması söylemsel mekanizmalara odaklanılması gerektiğini gösterir. Öyle ki, bu söylemsel mekanizmalar "söylem tahakkümünü" meydana getirir. Bora'ya göre bu mekanizmalardan Türkiye'de en etkili olanlar "komplo zihniyeti, hamaset, klişe ve tekrar"dır (Bora, 2021: 16-20). Bora, "komplo teorilerinin karşılık bulmasında insanların başarılarına gelene veya olan bitene açık seçik bir fail, suçlu bulma eğilimi olduğunu" ve bu nedenle de nefret söylemiyle kolay bağdaşabildiğini söylemektedir. "Komplo zihniyeti"nin arkasında zaten her şeyi bildiğini varsayan bir meraksızlık yatar ve en önemlisi de her şeyi toptan ve otomatik olarak açıklayabilmenin sağladığı konfordur (Bora, 2021: 17). Aşırı cesaret gösterme, coşkunluk ve ajitasyon anlamına gelen hamaset ise milli-manevi değerlerin benimsenmesi ile doğru orantılıdır. Yani hamasetin azlığı ya da eksikliği milli-manevi değerlerin ben-

imsenmesinde de bir eksikliğe işaret eder. Hamaset ötekine karşı bir seferberliğe, siyasi hasımları sindirmeye yarar. Bu 'faydalarının' yanında korku, kaygı ve güvensizlikleri örtmeyi sağlar. Kalıplaşmış ifade anlamına gelen klişe ise, illa yalan söylemek zorunda değildir, hatta doğru da olabilir ve zaten gücünü de buradan alır. Ama bu doğruyu dondurur. Klişeler; konuların, kişilerin veya kimliklerin başka yanlarını tamamen siler. Algılarımızı onların farklı cephelerini bilmeye ve anlamaya kapatırlar. Tekrar ise her metin ve konuşmayı tek ses haline getirmeye çalışır. Tekrar, sözü ezbere dönüştürür. İlerleyen, genişleyen, derinleşen bir söylem yerine, dümdüz ilerleyen ve konunun sadece neticesini vurgulayan bir söylem yaratır (Bora, 2021: 16-20). Bu noktada nefret söyleminin yeni medyada, çalışma özelinde ise Ekşi Sözlükte hangi nefret söylemi türleri üzerinden üretildiğinin yanı sıra, hangi söylemsel mekanizmalarla üretildiği sorusu da önem kazanmaktadır. Yeni medyada veya ekşi sözlükte başka nefret söylemi örneklerinde olduğu gibi Greta Thunberg'e yönelik olarak yapılan nefret söyleminde de söylem mekanizmaları olarak yukarıda değinilen Bora'nın yaklaşımından hareketle "komplo zihniyeti, hamaset, klişe ve tekrar"a sıklıkla rastlamak mümkündür.

### **Ekşi Sözlük'te Greta Thunberg'e Yönelik Olarak Üretilen Nefret Söyleminin İncelenmesi**

Çalışma için, Ekşi Sözlük'te açılan Greta Thunberg başlığı altında yazılan tüm yorumlar incelenmiştir. Bu çalışma kapsamında ilk yorumun girildiği 06.09.2018 ile çalışmanın tamamlandığı tarih olan 28.02.2022 arasındaki tüm metinler incelenmiştir. Toplam 168 sayfa ve 1600 yorum ele alınmıştır. Başka bir deyişle Ekşi Sözlükte Greta Thunberg ile ilgili yaklaşık dört yıl içerisinde yapılan yorumlar çalışma kapsamında incelenmiştir ("Greta Thunberg," 2018) Bu yorumların içinden nefret söylemi içeren ifadeler "nefret söylemi türleri" kategorileri halinde başlıklandırılarak analiz edilmiştir. Nefret söylemi içeren ifadelerin çokluğu nedeniyle tüm nefret söylemi içeren ifadeler çalışmaya alınmamıştır. Her başlık altında o başlıkla ilgili olarak yapılan nefret söylemi örneklerine yer verilmiştir. Buna göre Ekşi Sözlük'te Greta Thunberg başlığı içinde ortaya şu kategoriler çıkmıştır:

1. Bir Proje Nesnesi Olarak Greta Thunberg
2. Hastalığın Ardına Gizlenen Samimiyetsizlik (Zihinsel, Psikolojik veya Fiziksel Rahatsızlıkları Olanlara Karşı Yapılan Nefret Söylemi)
3. Kadına Yönelik Nefret Söylemi
4. İklim Krizini Üzerinden Üretilen Siyasal Nefret Söylemi

### Bir proje nesnesi olarak Greta Thunberg

Bora'nın sözünü ettiği söylemsel mekanizmalardan biri olarak "komplo zihniyeti"ne, Greta Thunberg örneğinde Thunberg'in aslında bir "proje" olduğu söylemi karşılık gelmektedir. Thunberg ile ilgili yapılan yorumların çoğunluğunu "Gerçek çelişkileri düşünmenizden alıkoymak için piyasaya sunulmuş bir sırtlan", "Atatürk düşmanı", "proje", "kukla", "küresel şirketlerin piyonu" gibi yorumlar oluşturmaktadır ve oldukça fazla tekrar edilmektedir. Ekşi Sözlük'te yazarlar dolaşıma soktukları entryleri birbirlerini alıntılararak da kullanmakta, "bir önceki yazarın dediği gibi.." ifadelerle, ayrımcı söylemleri yeniden üretmekte ve de kuvvetlendirmektedir. Propagandanın gücünü göstermesi açısından bu tarz tekrarlar "etkili" olabilmektedir. Öyle ki, sık sık yinelemeler propagandanın etkin kurallarından bir tanesidir (Aziz, 2013: 60). Böylece Thunberg'e yönelik karşı duruş, yeniden ve yeniden üretilmiş, dolaşıma sokulmuş olur. Zira Greta Thunberg ile ilgili entrylerde onun proje olduğuna yönelik ifadeler sık sık yinelenmektedir. Böylece Thunberg ile ilgili entryleri okuyan ancak yazar olmayan insanlar burada ona dair bir kavrayış edinebilir. Türkiye'nin en çok ziyaret edilen sitelerinden birisi olduğu için Ekşi Sözlükte yer alan bu gibi değerlendirmeler nefret söylemi bağlamında önem arz etmektedir. Bu yorumların çoğu, aynı zamanda ağır sınıflı ifadeleri de içermekte, oysa Thunberg'in neye dikkat çekmeye çalıştığından bahsedilmemektedir. Böylece tek bir sözcükle tüm olay "toptan ve otomatik olarak" açıklanmaktadır. Örnek 1) "Tanımadığım insandır. Ne iş yaptığını da bilmiyorum. Anladığım kadarıyla da araştırmaya değmez" yorumu ise Bora'nın "komplo zihniyeti" mekanizmasında bahsettiği "meraksızlık"ı açıklamakta, yorumu yazan kişinin sadece yazılan yorumları okuyarak Thunberg'in -ya da başka herhangi bir konu ya da kişinin- "araştırılmaya değmez" olduğu

sonucuna ulaşmasına neden olabilmektedir. Bu durum başlı başına bir iklim aktivisti olarak Thunberg'in her ne söylüyor olursa olsun söylemlerini ikincilleştirmekte, değersizleştirmekte handiyse büyük ölçüde anlamsız hale getirmektedir. Zaten pek çok olumsuzluğu kendi bünyesinde toplayan Thunberg, komplocu zihniyetin kurguladığı söylemsel sınırlar içerisine hapsedilmektedir. Böyle bir kurgunun içerisinde ise nefret söylemi üretimi görece kolaylaşmaktadır. Öyle ki: Örnek 2) "greta thunberg, küresel büyük şirketlerin kullandığı yetiştirilmiş bir oyuncu. bu acı gerçeği kabullenmekte belki de zorlananlardan birisiniz" diyen yazarın ifadesinde de görüldüğü gibi "büyük resmi" göremeyen sıradan insanlar "uyandırılmak" istenmektedir. Böylece, bütünlüklü düşünemeyen, bir parçaya bakacağım derken bütünü göremeyen "gafiller" aydınlatılmış olur (Bora, 2018: 125-126).

### Hastalığın Ardına Gizlenen Samimiyetsizlik (Zihinsel, Psikolojik veya Fiziksel Rahatsızlıkları Olanlara Karşı Yapılan Nefret Söylemi)

Greta Thunberg'e 11 yaşında iken Asperger Sendromu teşhisi konulmuştur. ("Annesi anlattı: Greta", 2020). Ekşi Sözlük'te Thunberg'in yalnızca bu durumundan kaynaklı olarak yapılan oldukça fazla sayıda nefret söylemi bulunmaktadır. Bilindiği gibi nefret söylemi sadece nefret söyleminin yapıldığı kişiye yönelik olarak yapılmamakta, o kişinin dahil olduğu grup ya da topluluk bir bütün olarak hedef alınmaktadır. Ve nefret söyleminin en büyük zararı da bu topluluk ya da grupların toplumdan dışlanması, soyutlanması ve sessizleşmesi olarak kendini göstermektedir. Yani zaten azınlık veya dezavantajlı konumda olanların bu dezavantajlı konumları nefret söylemi aracılığıyla pekiştirilmektedir. Türkiye'deki medya ve nefret söylemi literatüründe yabancılara, kadınlara, farklı ırk veya dine mensup kişilere yönelik nefret söylemi ile ilgili oldukça fazla çalışma bulunmaktadır fakat engellilere ya da belli "rahatsızlıkları" olan kişilere yönelik nefret söylemi çalışmaları yetersizdir. Medyada doğrudan doğruya bu dezavantajlı konumlar hakkında açık bir nefret söylemi üretilmiyor olabilir. Fakat bu kesimlerin medyada ya hiç temsil edilmemesi veya temsil edildiklerinde de yanlış temsil ediliyor olmaları, bir nefret söylemi sayılmasa

da sorunludur. Örneğin zihinsel engellilerin veya psikolojik rahatsızlıkları olanların medyada sadece suç işlediklerinde haberlere konu ediliyor olmaları, bu kişilerin toplumda otomatik olarak "suç" kavramı ile birlikte düşünülmesine neden olmakta ve bu kişiler toplumda yalnızlaşmaktadır. Greta Thunberg başlığında yapılan yorumlarda ise fiziksel, psikolojik veya zihinsel bir engeli ya da rahatsızlığı olanlara yönelik açık bir nefret söylemi görülmektedir. Bir insanın hiç tanımadığı bir insan hakkında ve onun teşhis edilmiş sendromu hakkında bu denli nefret dolu olması toplumdaki nefretin boyutlarını göstermesi açısından oldukça düşündürücüdür. Bunun yanı sıra Thunberg'in gerçekte böyle bir rahatsızlığı olmadığını iddia eden yorumlar da bulunmaktadır:

Örnek 3) Zihinsel kusurlu ve çocuk olması sebebiyle harika bir evcil hayvan. Kendi hesabına da, tasmaşını takan firmaya da iyi para kazandırmıştır Biden yorumu ile. Gerçi çocuk da sayılmaz artık. Okulu sallamamasının sebebi Zuckerberg ile aynıdır: 'Ekmeğimi kazanıyorsam okulu napam?'. Bu emek isteyen bir proje

Örnek 4) Bu kız fazla yaşamaz ben size söyleyeyim. Kötü bir aile örneği... Normal insan gibi yaşamak, yaşatmak varken böyle bir projenin içine sokulmuş. Kızın psikolojisi sanırım senelerdir normal değil ve hasta. İntihar eder diye düşünüyorum

Örnek 5) Ailesi tarafından kullanılan zavallı bir kız. Psikolojik sorunları olduğunu düşünüyorum ama ailesi pek... kız hala sağda solda her mikrofona konuşuyor

Örnek 6) Otistik olduğunu tahmin ettiğim ergen. Aynı zamanda antipatik biri. Umarım büyüdükçe değişir. Ruh hastası olduğu her halinden belli olan agresif bir ergen

Örnek 7) O tiplerin çoğu birbirine benziyor. Ne abartınız şu kızı arkadaş. Biz burada bilimsel verilerle anlatırız kim senin umurunda olmaz, veledin biri bik bik konuşur kahraman olur. Böyle dünyanın düzenine ...

Örnek 8) İtici ve samimiyetsiz bir

kukla. Yaşı bu kadar küçük olmasaydı kimsenin... olmazdı. Güzel pazarladı kendini Asperger'im falan diyerek de. Bu çocuğu destekleyenler de en az bu çocuk kadar samimiyetsiz. Şimdiye kadar nerdeydi aklınız da çevreciliği savunmuyordunuz

Dolayısıyla buradaki "samimiyetsiz" ard-yöre-yi göremeyen yurttaşların görmesi sağlanmış olur. Bilindiği üzere, samimiyet, gerçeklikle bağın temel unsurlarından birisidir. Beden dili ve o dilin söyledikleri samimiyet dilinin geçer akçesi olmaktadır (Alphen, Bal, & Smith, 2008). Bedenin söyledikleri ile dilin birbirine uyumlu olmaması ya da olamaması samimiyetsizliğin bir göstergesi haline gelebilmektedir. Ancak Asperger Sendromu olan kişiler odaklandıkları konuları yoğun bir şekilde yaşamakta, bu hal ise beden diline sirayet edebilmektedir. Aspergerli bireyler, her ne kadar entelektüel açıdan kendilerini yetiştirmekte herhangi bir sorun yaşamazlar da özellikle sosyal etkileşime girme, iletişim kurma gibi yetilerde zorluklar ile karşılaşmakta ve bu durum tüm yaşamlarını etkileyebilmektedir (Marc R. Woodbury & Volkmar, 2009). Ancak bu durum yazarlar tarafından gözetilmeyerek "samimiyet testinden" geçememektedir. Nitekim: Örnek 9) "*başına bir şey gelmeyecekse mimiklerini, hareketlerini aşırı itici buluyorum. Samimiyet sıfır bence*" söyleminde olduğu gibi samimiyet ile beden dili arasında bir bağ kurulmaktadır. Bir başka yazar, aktivistin izah ettiklerinden vareste olarak kendi alımladığı beden dili üzerinden nefretin dozajını artırmaktadır nitekim:

Örnek 10) Yemin ediyorum gözlerinden sosyopatlık aktığını düşünen 10 kişiyiz, desteklerinizi bekliyoruz. videolarının çoğunu izledim, gözler dönüyor bazen. Bana ne duygusu ne samimiyeti geçiyor. Bir hinlik, bir her an beni kesebilir hissi hâkim...

Yukarıdaki yazarların söylemlerinden örtük de olsa Thunberg'in sendromu hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları varsayılabilir. Ancak Thunberg'in sendromu hakkında bilgi sahibi olanlar dahi onu ötekileştirmenin bir nesnesi haline getirmekten geri durmamaktadır. Ürettiği söylem, sendromu tarafından "değersiz" hale getirilmektedir. Böylece Aspergerli bireylerin toplumsal yaşamdaki varlığı eş bir düzlemde görülmemekte ve ırkçı tutumlara ulaşabilmektedir:

Örnek 11) bir konu ne kadar önemli veya ilgi çekici olsa da o konuyu aktaran kişinin hitabet şekli ve mimikleri önemli. Çevre bilinci oluşturmaktan çok ailesini ve kardeşlerini katledenlere karşı intikam yemini ediyormuş gibi bir hali var ki, bu aşırı itici. bu durum hastalığından dolayı olsa bile, görmezden gelmemi sağlamıyor maalesef.

Thunberg'in Aspergerli olması bir "proje" olarak o projeye oldukça elverişli bir halkla ilişkiler çalışması olarak değerlendirilmesine yol açmaktadır. Pek çok yazar "hastalıklı" bir kişinin tercih edilmesinin bilinçli olduğunu belirtmektedir. Böylece Thunberg, kitlelerin "duygularının sömürülmesinin" bir aparatı olarak "kullanışlı bir araç" haline dönüşmektedir:

Örnek 12)...halkın sempatisini kazanmak için. insanlara "ay yazık ya hastaymış kızcağız" dedirtip incir cekirdeğini doldurmayacak retorikini kamufle ediyor

Örnek 13) Bi çocuk bu kadar mı samimiyetsiz itici olur ya bu tip projeler üreten anlayıştan sıkıldım.

Örnek 14) Bir kere bu yaşta bu çocuğun bu kadar dramatik ve duygu dolu konuşma yapacak kadar çevre bilincini özümsemiş olması bana hiç inandırıcı gelmiyor. sen ne yaşadın da bu kadar öfkeyle doldun diye sormak lazım kendisine.

Örnek 15) İnce dudakları sinsiliğinin ve samimiyetsizliğinin adeta bir kanıtı

Örnek 16) Yapmacık aktivist hiç samimi değil

Örnek 17) aktivist değildir, asperger sendromlu çocuk kukladır.

Aspergerli birey olmasına ek olarak kadın bedeninin metalaşması da bu bağlamda söz konusudur. Buna göre, "güzel" bir kadın böyle bir kampanya için tercih edilse insanların sorununa daha çok kanalize olacağı düşünülmektedir:

Örnek 18) Bu kızın yerinde, gülüşüyle milyonları hayran bırakan bir Danimarkalı, bir Japon, bir Afrikalı genç kız olduğunu düşünsenize? Güzellik öyle bir şey ki, insana dünyanın en uzak

konusu bile olsa, ilgisini çekmesine yol açabilir. Bu da tüm dünyada bu doğa tehlikesine dikkat çekilmesine yol açabilir.

Yukarıdaki yazarın ifadesinde görüleceği üzere bir konuya dikkat çekmenin kıstası beden üzerinden inşa edilmektedir. Thunberg'in kendisini ifade ederken beden dili üzerinden üretilen bir başka söylemde, kadına yönelik nefret söylemi ile fiziksel şiddet bir arada kullanılarak kendine meşrulaştırma aracı olarak görülebilmektedir. Bu tarz bir söylem ırkçı zihniyet örüntülerini göstermesi açısından dikkat çekicidir: Örnek 19) *"Hafif kisik sol gözüne kroşe atasım olan ufak kız. Belki verdiği mesaj falan doğru ama tek yumrukta amel defterini kapatırım"*

### Kadına Yönelik Nefret Söylemi

Eksi Sözlükte Greta Thunberg'e yönelik olarak yapılan ve aslında kadınları hedef alan veya toplumdaki kadına yönelik ayrımcı söylemi ortaya koyan yorumlar genellikle Thunberg'in annesinin şahsında toplanmaktadır. İlk olarak Thunberg'in iklim krizine dikkat çekmek için yaptığı protestolar, aslında aile içinde yaşadığı mutsuzlukla açıklanmakta ve Thunberg'in bütün bunları ailesinin dikkatini çekmek için yaptığı iddia edilmektedir. Bu noktada da eleştiriler Thunberg'in annesinin mesleğine yöneltilmektedir. Bir sanatçı olan annesinin sık sık turnelere gidiyor olmasından dolayı Thunberg ile yeterince ilgilenmediği ve Thunberg'in bu nedenle "böyle" olduğu vurgulanmaktadır. Yorumlarda babasına yönelik olarak bir nefret söylemine ise rastlanılmamakta ve böylece çocuk yetiştirilmenin esas olarak kadının görevi olduğuna yönelik algı da pekiştirilmektedir.

Aşağıdaki örneklerde "kadının yerinin mutfak olduğu" söylenerek toplumda kadına yönelik ayrımcı söylem ve egemen toplumsal cinsiyet rolleri yeniden üretilmektedir. Ayrıca toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesi veren feminizme ve feministlere yönelik bir nefret söylemi gözlenmektedir:

Örnek 20) Gretaya ve ailesine olan sey asagi yukari sudur:

İsveç, feminizi en yüksek seviyede yaşayan ülkelerden biri. Gretanın annesi sanatçı/sarkici olması gereği evde çok durmuyor. Greta'nın da psikolojik çöküşü,



depresyonları, kilo vermeleri de bunla alakalı. Hastalıklarının nihai hedefi annesini evin içine, mutfığa sokmak, kendisine baktırmak. Ama işte bu durum feminizmin kabul edebileceği bir şey değil. Kadını çocuklarından, evden, mutfaktan koparan feminizmin duvara çarptığı yer Greta Thunberg'dir. Şimdi Greta annesi ile birlikte, mutlu huzurlu. Greta'nın ailesinin de bu aile krizini global warming ile örttüğünü, gerçekte yüzleşmediklerini görüyoruz. Greta feminizmin çocuklara yaşattığı kabusun kurbanlarından biri.

Örnek 21) Dünyada en çok nefret ettiğim tip bu...tiyatrocusu ya. Çok güzel dövülür ama feministler ağzıma.... o yüzden dövme şansım olsa dövmem. Feministlerden korkarım. Bir de hayvan hakları savunucularından çok korkuyorum. Sonra da üniversitelerdeki solcu kızlar beni çok korkutuyor. Öyle...

Örnek 22) Belgeseli çekilmiş. Belgeselin ismini hamilelikte alkolün zararları olarak koysalardı daha çok izlenirdi muhtemelen

Bu bağlamda kadına dair çizilen toplumsal cinsiyet rolleri onun kamusal yaşamdan dışlandığı ve özel alana hapsedildiği erkeğinse kamusal yaşamda aktif bir özne olarak (dişil ve de eril roller) ilişkilendirildiği (Bourdieu, 2014: 76) egemen rollerin yeniden üretimidir. Hatta bazı yorumlarda toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesi veren feminist hareket Thunberg örneğinde "ürkütücü" bir hal almaktadır. Dahası, feminist hareketler ırkçı/faşist ideolojileri anıştırtırcasına Greta üzerinden somutlaştırılmaya çalışılmakta, Nazizme benzetilmektedir:

Örnek 23) Kızda öyle bir geleceğin feminazisi enerjisi var ki bundan 15 yıl sonra "küresel ısınmanın en büyük sebebi inekler değil, beyaz erkekler...gaz çıkıyor akabinde küresel ısınıyor" tarzında bir açıklama yapsa azıcık bile şaşırılmayacağım cep boy aktivist"

Dolayısıyla egemen toplumsal cinsiyet rolleri kamusal yaşamda erkekler için bir avantaj sağladığı için eşitlik mücadelesinin yürütülebilme hali erkekliğin konfor alanına tersten faşist bir müdahale olarak okunabilmektedir.

Öyle ki, Örnek 24) "ileri de feministliğe sararsa, ki muhtemelen olacak, bu kombo haliyle bizim parter emel gibi bir şey olup çıkar..." bununla birlikte farklı cinsel yönelimler de Greta üzerinden somutlaşmakta nefret söyleminin nesnesi haline dönüşmektedir:

Örnek 25) Suratından tam anlamıyla şer akiyor bu hanımkişin. İtici bir tıp olduğu için pek tercih edilmiyor sanırım. aşırı feminist lezbiyen takımında santrafor oynamaya müsait bi hali var. aynen gretacıgım bm'ye o konuda ben de çok kırgınım

### İklim Krizini Üzerinden Üretilen Siyasal Nefret Söylemi

Yukarıda sıraladığımız başlıklar Greta Thunberg'in şahsına yapılan ama aslen kadın, engellilik ve yabancılık durumlarına veya konumlarına karşı üretilen nefreti, başka bir deyişle nefret söyleminin türlerini ifade etmektedir. Bu başlıklarda ele alınan yorumlar Greta Thunberg'i, tamamen iklim krizi ile ilgili olarak söylediklerinden veya yaptığı protestolardan bağımsız olarak ele almıştır. Bu yorumlarda iklim krizi hiç konu edilmemiştir. Bununla birlikte Ekşi Sözlükte Greta Thunberg başlığı altında, Greta Thunberg'i elbette iklim krizi konusu ile birlikte ele alan yorumlar da bulunmaktadır. Bu yorumlar arasında Thunberg'in yaşının küçük olmasına rağmen iklim krizine kafa yorup dünyanın dikkatini bu konuya çekmeye çalışmasına yönelik olumlu görüşler de bulunmaktadır. Fakat yorumların çoğu bu duruma olumsuz yaklaşmaktadır. Bu olumsuz yaklaşımlarda dünyada açlık, sefalet vs.. gibi çok daha önemli konular olduğu söylenerek aslında iklim krizinin o kadar da önemli olmadığı vurgulanmaktadır. Burada iklim krizi üzerinden bir nefret söylemi kategorisi olarak siyasal nefret söyleminin örnekleri görülmektedir. Günümüzde iklim aktivizmi ya da bir başka ifadeyle iklim siyaseti özellikle Batı toplumlarının temel siyasi meselelerinden birisi haline gelmiştir. Bu bağlamda iklim siyaseti üzerinden siyasal nefret söyleminin Greta Thunberg özelinde de kolayca üretildiği görülmektedir. Siyasal nefret söylemi, "Siyasal bir düşünceyi ve bu düşüncenin takipçilerini hedef alan nefret söylemidir" bazen bir ideolojinin tamamını, bazen de küçük grupları hedef alabilmektedir (Yılmaz, 2013:44). Greta ve arkadaşları üzerinden de iklim siyaseti yürüten bu grup, siyasal nefretin öznesi haline gelebilmektedir.

Örnek 26) Güneş almayan memlekette büyüdüğü için asık suratlı olmuş bir kız. Küresel ısınma sayesinde, bu suratsız kızın çocukları İspanyollar, İtalyanlar gibi cıvıl cıvıl olacak. İklim değişikliğine aslında en çok senin destek vermen lazım Greta!.

Örnek 27) Gençliğimi çaldınız diyor ve led-i zina... lan İsveç gibi ülkede neyin çalınacak it oğlu it... 0 karbon salınımlı teknesiyle Amerika'ya gelmiş İsveç çomari... lükse bak heleee... gel sen burda bir metrobüse bin de nelerin çalınıyor.... Tayland'a seks kölesi olarak çalıştırılan çocukların, Güney Doğu Asya'da ömründe belki giyemeyeceği ayakkabıları vs üreten markaların fabrikalarında çalışan çocukların, Afrika'da madenlerde çalışan çocukların çalınan çocuklukları ve gelecekleri için konuşsana ... neymiş karbon salınımı ..

Örnek 28) Dünyada açlıktan ölen milyonlar, işkence çekmekten hallice olan yaşamlara sahip olan belki de milyarlarca insan var. Evet milyarlar. Dünya bir sona doğru gidiyor, küresel ısınma ciddi bir problem bu çok doğru. Ancak küresel ısınmanın önüne geçerek savaşları bitirmeyeceksin, açlığı önlemeyeceksin, sefaleti yok etmeyeceksin. Tam tersine, her yeri bu kızın yaşadığı ülke ayarına getirerek küresel ısınmaya, doğa katliamlarına ve benzeri sorunlara çözüm bulabilirsin. O yüzden duygusallığı bırakın da gerçekçiliğe dönün. Kızı 15 gün parasız pulsuz Suriye'ye getirin. Ya da asgari ücretle buraya getirin de görsün hangisi daha öncelikli.

Yukarıdaki yorumlar iklim siyasetinin yazarlar tarafından yeterince anlaşılmadığını göstermesi açısından dikkat çekicidir. Yeryüzünde pek çok adaletsizliğin olması iklim krizinin değersiz olduğunu göstermez hatta iklim krizi her şeyden önce bir adalet meselesidir. En başta ileri endüstri ülkelerinin yaratmış olduğu bu sorunun çıktılarını bütün yeryüzü ortak ödemekte hatta tarihsel sorumluluğu neredeyse hiç olmayan ada ülkeleri yok olma tehdidi ile karşı karşıya kalmaktadır. İklim krizi ve buna bağlı olarak yeryüzünün ısınması pek çok küresel sorunun tetikleyicisi olacaktır. Örneğin, su kıtlığı ve kuraklık meselesi,

küresel yer değiştirmelere yol açabilecek, göç hareketlerini hızlandıracak özellikle güneyden kuzeye doğru bir nüfus baskısı karşısında devletlerin nasıl bir politika güdeceği tartışmalı bir hal alacaktır. Hal böyleyken Greta ve arkadaşlarının yürüttüğü iklim aktivizmi yazarlarca önemsizleştirilmektedir. Hatta mevcut savaşlar karşısında insanların özellikle çocukların ölmesi karşısında Greta gibi "tuzu kuruların" yaşadığı İskandinav coğrafyasında dikkat çekememektedir.

Örnek 29) Kız kendi davasında haklı olsa da ülkesi İsveç Suriye ve diğer savaş alanlarına dünya kadar silah satıyor ve o silahlar aynı yaştaki kızları öldürüyor. Evet emisyon oranlarını düşmesi bombaların düşmesinden daha önemli. Çünkü bombalar görmezden gelebilecekleri kadar uzağa düşüyor. O yüzden bana samimi gelmiyor

Örnek 30) iki yüzlüdür. dünyada milyonlarca çocuk açlıktan ve susuzluktan kırılırken, savaşlarda nice canlar yitip giderken vicdanı sızlamayan kişi çıkmış ekranda dünya liderlerine geleceğimi çaldınız diye çemkiriyor. kendi medeniyeti asyasını afrikasını sömürürken, nice gelecekleri çalarken vicdanı sızlamayan kereta, iklimin değişikliği gibi kendisini de etkileyecek global bir felekat karşısında ancak ses çıkarıyor. bencildir, ikiyüzlüdür. insanların nefret etmesi de bundandır.

Bu gibi örneklere göre, Kuzey Avrupa toplulukları "dünyanın barış elçisi" gibi görünse de "dünyaya silah satan" ülkelerdir. Dolayısıyla buradan çıkan bir aktivizmin de dünyaya "öğreteceği" bir şey yoktur. Bu durum başlı başına Greta ve arkadaşlarının yürüttüğü iklim aktivizmini değersizleştirdiği gibi damgalanmalarına yol açmaktadır. İklim siyaseti yürüten gruplar, iki yüzlülükle, aşağılayıcı ve ağır sinkaflı ifadelerle ve samimi olmamakla nitelenmektedir. Daha önce bahsedilen samimiyet bağı bu aşamada dünyadaki "esas sorunlara" dikkat çekilmediği ya da "bilinçli" bir şekilde çekilmediği için "ahlakçı otoriteryanizm" içerisine hapsolmektedir. Bir şeyin ahlakiliğinin ölçüsünü de otorite tayin etmektedir (Bora, 2018: 25) Bu bağlamda ahlakçı otoriteryanizmin izlerinin Ekşi Sözlük yazarlarının Greta ve arkadaşlarına karşı

ürettikleri negatif söylemlerin pek çoğunda yoğun bir şekilde görüldüğü söylenebilir.

### Sonuç

Nefret söylemi, toplumda daha çok dezavantajlı konumda olan gruplara karşı önyargı ve ayrımcılıktan kaynaklanan bir söylemdir. Böylelikle bu toplumsal grupların bu konumları nefret söylemi ve ayrımcı söylemlerle pekiştirilmektedir. Medya ise egemen ideolojiyi yeniden üreterek nefret söylemini meşrulaştırıp, pekiştirir. Yeni medya, sahip olduğu özellikler nedeniyle, nefret söyleminin daha açık formlarına izin vermekteyken, nefret söyleminin yayılımını da hızlandırmaktadır. Bu noktada yeni medya, kullanıcılara görüşlerini ifade etmek için bir alan sunsa da diğer yandan nefret söyleminin yaygınlaşması ve normalleşmesine de neden olabilmektedir. Bu açıdan Ekşi Sözlük Türkiye’de en çok ziyaret edilen sitelerden birisi olması hasebiyle önemli bir inceleme nesnesidir. Bu çalışmada da Greta Thunberg örneğinde Ekşi Sözlükte üretilen nefret söylemi incelenmiştir. Bu başlık altında girilen “entry”lerde yazarların Thunberg ve arkadaşlarının dikkat çekmeye çalıştığı iklim krizinin göz ardı edildiği görülmüştür. Paylaşımların büyük çoğunluğunda Thunberg’in sendromu, dış görünüşü üzerinden damgaladıkları, ağır sinkaflı ifadeler, hakaret ve aşağılama yönlü yorumlar ürettikleri görülmüştür. Yeni medya ortamlarının katılımcıları görece anonim hale getirmesi, geleneksel medya ortamlarından farklı olarak bir eşik bekçisinin buralarda mevcut olmayışı nefret söyleminin üretimini ve yaygınlaştırmasını daha kolay hale getirmektedir. Thunberg örneğinde de görüldüğü gibi herhangi bir sağlıklı bilgiye dayanmayan paylaşımlar sanki gerçekmiş gibi komplocu bir kültür içerisinde yeniden üretilmektedir. Ayrıca, Thunberg’in yaşadığı coğrafyanın varsılığından dem vurularak yürüttüğü mücadele yazarların samimiyet testinden geçememektedir. Böylece iklim siyaseti de siyasal nefret söylemine dönüşebilmektedir. Thunberg’in sendromu, dış görüşünü ve kadın kimliği üzerinden alaycı bir nesneye dönüştüğü görülmekte, söylediklerinden çok mercek Thunberg’e odaklanmaktadır. Bu da retorikteki ad-hominemi hatırlatmaktadır.<sup>3</sup>

<sup>3</sup> Ad-hominem söylenenlerden çok kişinin kendisini hedef alan hatalı akıl yürütme yöntemi olarak değerlendirilmektedir. Bireyin, söylediklerinden çok kişiliği, statüsü ve davranışları eleştirilir, kişi değersizleştirilerek savları geçersiz kılınmaya çalışılır (Alpay, 2021: 127). Bu gibi söylem mekanizmaları ayrımcılığı üretebilir, nefret söylemine yol açabilir.

Dolayısıyla bu çalışmada Ekşi Sözlüğün, -Greta Thunberg özelinde- egemen ve geleneksel düşünme biçimi ve yaygın kanıların yeniden üretildiği bir platform olduğunu söylemek mümkündür. Yeni medya dolayısıyla üretilen nefret söylemi ile mücadele etmeyi öncelikle büyük bir zorluk olarak işaret etmemiz gerekmektedir. Soruna karşı farkındalığı iki boyutlu olarak ele almak gerekmektedir. Öncelikle yeni medya ortamlarının yöneticilerinin nefret söylemine karşı farkındalığının artırılması ve bunun için de kamuoyu baskısının yaratılması önem arz etmektedir. Platform yöneticileri, yeni medya dolayısıyla üretilen nefret söylemini engellemeye yönelik stratejiler geliştirmelidir. Örneğin nefret söylemi üreten içerik sahiplerinin ürettikleri iletilerin dolaşıma sokulmaması, bu tarz içerik üreticilerinin dijital hesaplarının askıya alınması nefret söyleminin yaygınlaşmasını engelleyebilir. İkinci boyutu ise yurttaşlar oluşturmaktadır. Yurttaşların yeni medya ortamlarında üretilen nefret söylemine karşı farkındalığı ve dijital aktivizme eklenmesi fayda sağlayabilir. Örneğin bu tarz platformlarda üretilen içeriklerin yaygınlaşmasını önlemeye yönelik şikâyet mekanizmalarının işletilmesi, platform yöneticilerine (siber uzamdaki adıyla admin) şikâyete konu olan iletilerin aktarılmasının sağlanması işlevsel bir mücadele stratejisi olarak değerlendirilebilir.

### Extended Abstract

Today’s dependence on fossil fuels has undoubtedly brought about the climate crisis. Basically, the use of oil, coal and natural gas has led to the warming of the earth, the melting of glaciers and the emergence of problems such as waterlessness and drought in different geographies of the world. In fact, we are in the very middle of a global climate crisis. Today, scientists have proven beyond doubt that the climate crisis is a reality. It is this reason that environmentalism has left its mark on the repertoire of social movements in the 21st century. Greta Thunberg and her friends are trying to draw attention to this crisis and warn policy makers. She refused to go to school on Friday every week and wanted to draw attention to the climate crisis in front of the Swedish Parliament. In the begin-

ning, her act of civil disobedience, which she carried out alone, was noticed by the public in time and started to become popular. This global movement is known today as Fridays for Future. This study focuses on hate speech against climate activist Greta Thunberg that is produced in new media environments. For the study, all comments written under the title Greta Thunberg in "Ekşi Sözlük" were analyzed. Within the scope of this study, all texts between 06.09.2018, when the first comment was entered, and 28.02.2022, when the study was completed. A total of 168 pages and 1600 comments were analyzed. It was revealed that hate speech was generated against Thunberg under four main themes: The first one: Greta Thunberg as a project, second one: insincerity hidden behind illness (hate speech against people with mental, psychological or physical disorders), third one: hate speech against women and the fourth, political hate speech on the climate crisis. In the entries under this title, it was observed that the authors ignored the climate crisis that Thunberg and her friends were trying to draw attention to. In the majority of the posts, it was observed that they stigmatized Thunberg's Asperger's syndrome identity and appearance, and produced comments with heavy abusive expressions, insults and humiliation. The anonymization of participants in new media environments facilitates the production of hate speech. The authors emphasize the richness of the geography where Thunberg lived. Thus, her efforts are not sincere. Therefore, climate politics can also turn into political hate speech. In this study, it is possible to say that Ekşi Sözlük is a platform where the dominant and traditional way of thinking and common beliefs are reproduced in the case of Greta Thunberg. However, we need to emphasize strategies to challenge hate speech generated in new media. First of all, it is important to raise awareness of the managers of new media platforms against hate speech and to create public pressure for this purpose. Platform managers should develop strategies to prevent hate speech generated through new media. For example, preventing the circulation of messages produced by content producers who generate hate speech or suspending the digital accounts of such content

producers can prevent the spread of hate speech. Citizens constitute the second dimension. Citizens' awareness of hate speech generated in new media environments and their involvement in digital activism can be beneficial. For example, operating complaint mechanisms to prevent the dissemination of content produced on such platforms and ensuring that the platform administrators are informed about the messages subject to complaints can be considered as a functional struggle strategy.

### Kaynakça

- Alpay, Y. (2021). *Yalanın Siyaseti*. İstanbul: Destek.
- Alphen, E. V., Bal, M., & Smith, C. (2008). *The rhetoric of sincerity*. Stanford: Stanford University Press.
- Annesi anlattı: Greta 11 yaşındayken nasıl hayata tutundu?. (2020, 23 Şubat). Erişim adresi: <https://www.gazeteduvar.com.tr/dunya/2020/02/23/annesi-anlatti-greta-11-yasindayken-nasil-hayata-tutundu>
- Aziz, A. (2013). *Siyasal iletişim*. Ankara: Nobel.
- Badamcı, D. K. (2015). Nefret Söylemi İfade Özgürlüğünün Bir Parçası Mıdır? *Felsefe Dünyası*(61), 55-79.
- Binark, M ve Çomu, T. (2011). Mezheplere ve yaşam tarzlarına yönelik öfkenin, nefret söyleminin nefret suçuna evrilmesi ve internet'in nefret suçunu teşvik için kullanımındaki pervasızlık... Erişim adresi: <https://yenimedya.wordpress.com/tag/ nefret-soylemi-ve-internet-mecrasi>
- Binark, M ve Çomu, T. (2012). Sosyal medyanın nefret söylemi için kullanılması ifade özgürlüğü değildir! Erişim adresi: <https://yenimedya.wordpress.com/2012/01/20/sosyal-medyanin-nefret-soylemi-icin-kullanilmasi-ifade-ozgurlugu-degildir/>
- Binark, M. (2010). *Nefret söyleminin yeni medya ortamında dolaşıma girmesi ve türetilmesi*. Tuğrul Çomu (Ed.), *Yeni Medyada Nefret Söylemi* (s.11-55). İçinde. İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Binark, M. ve Çomu, T. (2013). *Yeni medya ortamlarında nefret söylemi*. Mahmut Çınar (Ed.), *Medya ve Nefret Söylemi: Kavramlar, Mecralar, Tartışmalar* (s. 199-219). İçinde. İstanbul: Hrant Dink Vakfı Yayınları.
- Bora, T. (2018). *Zamanın kelimeleri*. İstanbul: İletişim.
- Bora, T. (2021). *Kim kurtaracak, kelimelerden?* Altuğ Yılmaz (Ed.), *Medya ve Nefret Söylemi-II* (s. 11-25). İçinde. İstanbul: Hrant Dink Vakfı Yayınları
- Bourdieu, P. (2014). *Eril tahakküm*. İstanbul:

- Bağlam.
- Brown, R., Livingston, L. (2021). *Çevrimiçi nefret söylemi ve tehlikeli söylemlerle mücadele*. Altuğ Yılmaz (Ed.), *Medya ve Nefret Söylemi-II* (s. 173-199). İçinde. İstanbul: Hrant Dink Vakfı Yayınları
- Cargill, A. (2019). *Greta Thunberg how dare you !* Independently published.
- Castells, M. (2016). *İletişimin gücü*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Çetin, S. (2022). *Yeşil düşünce, yeşil siyaset ve çevre iletişimi*. Ankara: Ütopya
- Çomu, T. (2010). *Video paylaşım ağlarında nefret söylemi* Tuğrul Çomu (Ed.), *Yeni Medyada Nefret Söylemi* (s. 141-181). İçinde. İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Çomu, T. (2012). *Video paylaşım ağlarında nefret söylemi: youtube örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Dirini, İ. (2010). *Okur yorumlarıyla yeniden üretilen nefret söylemi* Tuğrul Çomu (Ed.) *Yeni Medyada Nefret Söylemi* (s. 55-95). İçinde. İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Ekşi sözlük nefret söylemi denetim projesi. (2011, 19 Haziran). Erişim adresi: <https://eksisozluk.com/eksi-sozluk-nefret-soylemi-denetim-projesi--2875131>
- Fridays for Future (t.y.). "What we do". <https://fridaysforfuture.org/what-we-do/who-we-are/>
- Giddens, A. (2013). *İklim Değişikliği Siyaseti*. Ankara: Phoenix.
- Göregenli, M. (2013). *Temel kavramlar: önyargılar, özcü inançlar ve ayrımcılık*. Mahmut Çınar (Ed.), *Medya ve Nefret Söylemi: Kavramlar, Mecralar, Tartışmalar* (s. 23-39). İçinde. İstanbul: Hrant Dink Vakfı Yayınları.
- Greta Thunberg (2018, 6 Eylül). Erişim adresi: <https://eksisozluk.com/greta-thunberg--5776086>
- Greta Thunberg tells world leaders 'you are failing us', as nations announce fresh climate action. (2019, 23 Eylül). Erişim adresi: <https://news.un.org/en/story/2019/09/1047052>
- Inceoğlu, Y., & Sözeri, C. (2012). *Nefret Suçlarında Medyanın Sorumluluğu: «Ya sevyä terk et ya da... Y. Inceoğlu içinde, Nefret Söylemi ve/veya Nefret Suçları* (s. 23-38). İstanbul: Ayrıntı.
- Karan, U. (2012). *Nefret İçerikli İfadeler, İfade Özgürlüğü ve Uluslararası Hukuk*. Y. Inceoğlu içinde, *Nefret Söylemi ve/veya Nefret Suçları* (s. 81-102). İstanbul: Ayrıntı.
- Kurnaz, L. (2019). *Son buzul erimeden*. İstanbul: Doğan Kitap.
- Madra, Ö. (2007). *Küresel ısınma ve iklim krizi*. İstanbul: Agora Kitaplığı.
- Marc R. Woodbury, S., & Volkmar, F. R. (2009). *Asperger syndrome*. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 18 (1), 2-11.
- Parekh, B. (2012). *Is There a Case for Banning Hate Speech?* M. Herz, & P. Molnar içinde, *The Content and Context of Hate Speech* (s. 37-56). Cambridge: Cambridge University Press.
- Thunberg, G. (2021). *No one is too small to make a difference*. Dublin: Penguin.
- Van Dijk, T. (1999). *Discourse analysis as ideology analysis*. C. Schaffner ve A. Wenden (Ed.), *Language and Peace*. (s.17-33). İçinde. Amsterdam: Harwood Academic Press.
- Van Dijk, T. (2010). *Söylem ve iktidar*. A. Çavdar ve A.B. Yıldırım (Ed.), *Nefret Suçları ve Nefret Söylemi*. (s. 9-41). İçinde. İstanbul: Hrant Dink Vakfı Yayınları
- Weber, A. (2009). *Nefret söylemi el kitabı*. İstanbul: Avrupa Konseyi Yayınları
- Yılmaz, S. H. (2013). *Siyasal Nefret Söylemi ve Medya*. Konya: Literatürk.